

УКРАЇНСЬКЕ

БОРІТЕСЯ - ПОБОРЕТЕ!
Т.Шевченко.

ГРОМАДСЬКЕ

СЛОВО

АНІ НАЙМЕНШОГО КУСНИКА
УКРАЇНСЬКОЇ ЗЕМЛІ ВОРОГАМ!

Незалежний орган української суверенно-соборницької, трудово-демократичної і республіканської думки.

Видає: Українська Громада ім.Микити Шаповала в ЗДА.Редагує:С.Зеркаль.

Передплата виносить річно 3.50 дол., поодинокі число 30 цент.

U K R A I N I A N C O M M U N I T Y
W O R D .

P.B. BOX 103, BROOKLYN 25, N.Y.,U.S.A.

Рік V.

Новий Йорк, Листопад 1957 р.

Ч.11/59/.

З М І С Т :

- 1.С.Пронівський: Листопадові події 1918 року. Революція 1.XI.1918 р. у Львові. 14.XI.1918 р. зрада ген.П.Скоропадського.....Ст.217-8.
- 2.Листи Ольги Кобилянської до Антоніни Шаповал..... " 220.
- 3.С.Зеркаль: Минулість і майбутність України..... " 223.
- 4.Редакція: Нам пишуть - М.Фесенко: Мильне трактування..... " 229.
В.Онуфрієнко: Вирішальне питання.. " 230.
І.Манило: Проголошення..... " 233.
В.Онуфрієнко: Вияснення..... " 233.
- 5.Редакція: "Кому це потрібно"?..... " 234.
- 6.С.Дулібич: Немає де богу помолитися. Продовження..... " 235.
- 7.НОВІ ВИДАННЯ. Василь Чапленко - Зойк..... " 237.

Л И С Т О П А Д О В І П О Д І Ї 1 9 1 8 Р О К У .

РЕВОЛЮЦІЯ 1 ЛИСТОПАДА 1918 Р. У ЛЬВОВІ.

В ночі з 31.X. проти 1.XI.1918 р. Українські Січові Стрільці, під командою Голови Кращого Військового Комітету полковника ДМИТРА ВІТОВСЬКОГО, провели великий революційний чин /+/- перебрали всі центральні урядові осередки з рук австрійського адміністративного апарату і війська та обсадили своїми силами. Рано 1.XI. Львів став столицею Української Західної - Наддністрянської України. На міській Ратуші і на домах повіяв Український національний синьо-жовтий прапор.

В наслідок цієї Революції повстала Західня Українська Народня Республіка, в яку входили такі землі: Галичина/ціла, а не поділена, як тепер деякі політики поділяють на "Східню" і "Західню" - Польські бажання/, Буковина і Закарпаття.

Це історична заслуга УСС і зокрема полк. Дмитра Вітовського.

Тільки, аж 9.XI.1918 р. зібралася Національна Рада Галичини, зложена з старих "державно думаючих" австрійсько-цісарських радників і надрадників та "отців" народу, щоб "покликати" Державний Секретаріат - міністерство.

Поет Соборної України Спиридон Черкасенко так оспівує цю нашу Революцію і її недолю:

І знов - котрий це вже раз?
Зійшлися ми в одній родині,
Щоб пом'януть той славний час,
Коли в офіру Батьківщині
Себе принесли краді з нас...

Але... весь світ повстав на нас,
Не дав загоїть навіть рани,
І хоч наш дуж тоді не згас,
Та ніс уже лихий нам час
Нову неволю і кайдани.

У бурях дикої війни
Валились трони і держави,
Народів славнії сини
Вже розбивали кайдани
В потоках крові, в блисках слави.

Устав і знов упав наш Львів,
Над ним навис туман кривавий,
Покрив собою і бійців,
Вкраїни рідної синів,
Що впали там - на полі слави.

І наші лицарі у бій
Ішли за волю України.
Замаяв прапор дорогий
В огнях юнацьких буйних мрій,
В піснях "Червоної Калини".

І от що-рік, в ті самі дні,
Свої зміряємо ми сили...
Та не ридання вже - о, ні!
Про перемогу лиш пісні
В нас викличуть святі могили...

/+/- Неграмотні писакки називають "Листопадним Зривом"!

Хай мертві сплять... Не ворухіть
Слізьми гіркими їх спокою:
В вогневій пісні розпаліть
Свої серця в цю славу мить
Жаданням помсти, чаром бою!

Прапор борців міцніш тримай,
Хто любить В О Л Ю, любі друзі,
І заповіт святий сповняй:
Не трать часу в даремній тузі!
І не ридай, а здобувай.

14 ЛИСТОПАДА 1918 Р. ЗРАДА ГЕН. П. СКОРОПАДСЬКОГО.

14.XI.1918 р. рано, на вулицях столиці України - Києва, "гетьман" генерал Павло Скоропадський, зі своїми міністрами чистої раси - москалями і ренегатами "малоросами" проголосив таку "ГРАМОТУ":

"Перемир'я між Німеччиною і Державами Згоди заключено. Найкривавіша війна скінчилась, і перед народами всього світу стоїть складне завдання утворити основи нового життя.

Серед решти частин многострадальної Росії на долю України випала порівнюючи більш щаслива доля. Україна перша завела у себе основи порядку й законності. При дружній допомозі Осередніх Держав вона заховала спокій аж до нинішнього дня. Ставлячись з великим співчуттям до всіх терпінь, які переживала р і д н а її Великоросія, Україна всіма силами старалась допомогти своїм братам, оказуючи їм велику гостинність і піддержуючи їх всіма можливими засобами в боротьбі за відновлення в Росії твердого державного порядку.

....., на п р и н ц і п а х ф е д е р а т и в н и х п о -
в и н н а б у т и в і д н о в л е н а д а в н я м о г у т -
н і с т ь і с и л а В с е р о с і й с ь к о ї Д е р ж а в и.
В ц і й Ф е д е р а ц і ї У к р а ї н і н а л е ж и т ь з а й -
н я т и о д н о з п е р ш и х м і с ц ь, б о в і д н е ї п і ш о в
п о р я д о к і з а к о н н і с т ь в к р а ю і в її м е ж а х п е р ш и й р а з с в о б і д н о в і д ж и л и
в с і п р и н и ж е н і й п р и г н о б л е н і б о л ь ш е в и ц ь к и м д е с п о т и з м о м г р о м а д я н е б у в -
ш о ї Р о с і ї.

Від неї ж вийшли дружби й єднання з славним Всевеликим Доном і славними Кубанськими і Терськими Козацтвами. На цих принципах, які-я вірю - поділяють і всі союзники Росії, Держави Згоди, а також яким не можуть не співчувати всі без винятку інші народи не тільки Європи, але і всього світу, п о в и н н а б у т и з б у д о в а н а м а й -
б у т н я п о л і т и к а н а ш о ї У к р а ї н и. Ї ї п е р -
ш і й н а л е ж и т ь в и с т у п и т и в с п р а в і у т -
в о р е н н я В с е р о с і й с ь к о ї ф е д е р а ц і ї, я к о ї
к о н е ч н о ю м е т о ю б у д е в і д н о в л е н н я В е -
л и к о ї Р o c і ї.

....., я кличу всіх, кому дорога її майбутність, тісно звязана з будучиною і щастям Росії, зєднатися біля мене і стати грудьми на захист України і Росії. Я вірю, що в цій святій патріотичній справі ви громадяне і козаки України, а також і решта людности, дасте сер -
дечну і могутню підтримку.

Новосформованому нами кабінетові я доручаю найближче виконання цього великого історичного завдання. Павло Скоропадський".

Цю зраду Остап Вишня звичнив у своїй сатирі такими словами:

"Було таке у нас:

- Величезне чортзна-що!

Звалося воно, вибачте на слові,

-Гетьманом Павлом Скоропадським.

-Гетьманом Усїєї України.

Привели його німці. Посадили...

-Воно посиділо, накапостило...
Потім народ дмухнув: воно впало
зі свого "трону", одягло німець-
ку каску і з німецькими офіцерами
втекло до Берліна, де й захова-
лося.

"Аки татъ в ноші".

Оце й усе...

Привели... накапостил... впало...
втекло...

Це для історії.

Більше й писати нічого не треба,
бо історія... образиться.

Це було рік тому.

Пройшов рік!

Хто ж його згадував?

І як його згадували?

Інтелігенція:

- З призирством!

Селянство:

- Ну, й били ж ми його!

І тільки одні "хлібороби", кров
од крові й плоть від плоті геть-
манської, - згадуючи, кличуть:

- Д...ем!

Це так дітки батька величають!
По-моєму, так для нього й "д...я"
забагато!

- "Чортзна-що" - й більше нічого!
- Воно!

А яким воно здавалося тоді:

- Суворим та грізним!

Завело собі бунчужних, значкових,
Конвой...

Булаву носило...

До народу не інакше, як:

- Ми, мовляв, - Гетьман Усієї
України, даруємо...

Або:

- З ласки нашої наказуємо...

А іноді, як розприндиться:

- Ми не дозволимо... У нас хва-
тить сили, щоб... і т.п., і т.ін.
Отакє!

Подивився було, так аж страшно!

А само тимчасом біжить та нім-
ців вицілює куди треба й не
треба, щоб підтримали...

І ото ж воно курячим мозоком
своїм мимрило:

-Правити 40-мільйонним народом...

-Народом, що більш самого себе любить волю свою...

І народ цей ворохнувся.

І полетіло, мов порох, скоропадщина з німцями, з
сердюками, з добровольцями, кістяковськими, ли-
зогубами...

Полетіло, щоб ніколи не повернутися!

.....

Буває...

.....

- Ну, то й що? - запитаєте мене ви.

- Ну, то й всім таким те ж саме буде, - скажу я...

П.Грунський /Остап Вишня/, Листопад 1919 р.

І справді, ще того ж самого дня Український Національний Союз
/Голова - Володимир Винниченко, Генеральний Секретар-Микита Шаповал/,
проголосив всенароднє повстання і покотився "гетьман" П.Скоропадсь-
кий з німцями аж у Берлін.

Так ген.П.Скоропадський зруйнував Україну - спасаючи Росію.

Українська Держава перестала існувати і формально і фактично,
але..., нащастя, Національний Союз організував Директорію /нажаль,
дуже невдалу/ яка проголосила ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ і організувала новий Уряд У.Н.Р.

На слідуючий день, 15.XI.1918 року, на місцях "грамоти" Скоропад-
ського появилися відозви Директорії про відновлення Української Народ-
ної Республіки. Україну відновлено фактично і формально!

Історичні документи того часу найпевніші. свідки тих подій.

" Правда не вмере, не загине"... - писав наш Пророк Т.Шевченко.

С.Пронівський.

ЛИСТИ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ ДО АНТОНІНИ ШАПОВАЛВОЇ.

Лист Перший.

"Чернівці. 10.III.1920. Дорога моя Тосічка!

Чую що якийсь панок має тут бути з Букарешту і має і до мене зайти. Може яке писанячко від Вас? Чекаю нетерпеливо на него; але зараз пишу Вам вперед хоча пару слівцець, бо може прийде лише на пару хвилин і скоро відіде, а я хтілаби щоби Вам забрав яєчка з собою, котрих я відрахувала 20 для Вас; пані Шевчик довго не приходила, і не було кого післати. Якби панок відїзджав завтра, то я би ще зо 15 допакувала аби кошичок був повний. Посилаю і Ваші пантофлики, котрі забули. Килимок мабуть вже доручив Вам д. Посадзкий, через котрого післала Вам.

Дорога Тосічко! Дуже мені було порожно без Вас, і не було також з ким з душі поговорити. Пані Бурачинська лиш раз на хвилинку зайшла, а всі прочі, не дуже то мені вже симпатичні - з винятком ще пані Гаморак, що все лиш на минутку приходить і відходить. Коло нас все по давньому. Катерина з Іванчиком знов в мене. Іванчек, чим раз більше говорить і любенький. Влодко все той сам, лиш Галя більше вчиться, бо нема коли дармувати; іспити за плечима. Новим з світа нема що, а і проти нічого говорити. Ви може більше знаєте, а може і написали що, а я ще нічого не знаю, бо добродія М. ще нема. Іринка приходить від Вашого виїзду що-дня, і варить какао, лишень вже не таке пишне, якось не може его так удавати як Ви. Кіслячок я також ще не їла. Раз не було яєчок, і я не мала як робити, бо п-а Маринця була хора /і тепер ще не зовсім здорова/ і я мусіла в кухні з Марійкою обід варити, до того все хтось приходив, так що мені нічого не хтілося.

Ви знаєте дорогі як то є. З отсего помешкання на ринку я вибіраюсь в парк, якраз сьогодні їздила до брата і оглядала все. Там треба лиш добрих рук, щоби все гарно вичистили, повимивали, пошурували, де-що помалювали і буде добре. Груба прийде нова. Город вже без снігу /бо в нас дуже гарна погода/, такий гарний і я дуже тішуся на него. Буду писати і працювати і буду щасливіша. Тепер я вже не буду про себе писати, а про Вас розвідуватися. Як маєтесь Дорогі? Чи добре себе почуваєте? Маєте добре мешкання і услугу?

Перериваю письмо."

"Но. 2. 11.III.920. Дальше.

Отсе щойно вийшов від мене добр. Івасюк, секретар Довгомили - що передав мені листа від Вас і пакуночок з добрими річами. Сердечно дякую Вам любя моя, що не забули. Я Вам пересилаю кошичок з яєчками, і коли куплю небавом знов, то при першій нагоді знов вишлю. Жаль мені що Ви бідні, що так втомляєтесь, але то мабуть само перейде.

Недавно, бо вчора чи позавчера, я чула не конче гарні вісти за наших закордонних в Відні і Празі. Кидають гроші в безодні, повно бруду і пустоти, купують шампан своїм дамам, і такі річі виправляють, що соромно оповідати.

Ах пані Тосічко, моя молода приятелько, і добрий Ангел, напишіть до Микити Ш. в звисній моїй справі. Я так боюся за мої манускрипти, та і книжки, що вони без повороту пропадуть, я не доживу їх видати, а тим часом українські гроші ідуть, і щезають без повороту в болото і закордонні смітники. Я ще де-що може розвідаюся, і через безпечні руки вишлю Вам письмо, лиш Ви не зрадьте мене; як би то знов разом в одній кімнатці лежали, ми інакше говоримо.

Мій брат Юліян посилає листа до брата Петлюри взглядно словаря і дуже прошу пана Миколи ай і Вас щоб були ласкаві, і вислали его через Діпломат. Місію У.Р. Букурештанську в Варшаву, коли буде нагода для брата Петлюри/незнаю як він називається, бо пан Микола забув его імя, і не міг мені сказати/.

Кінчу письмо і цілую Вас сердечно. П-ну Миколі привіт від мене.

Хто вчить Вас німецької мови? Чи Ф. ще в Букарешті? Як видно сей добродій що візьме листа не зможе забрати Вам яєчка то вишлю їх другим панком, здається Івасюком.

Від нині непогода, іде "Євдокія" і гуляє, і підкидує снігом!

Привіт Ваша Ольга Коб.

Прошу поздоровити від мене д. Антончука, я ему відпишу, лиш сьогодні вже нема як."

Лист Другий.

"Дорога і любя моя й наша Тосічка!

Вчера, т.є. 10.III.920 я передала через одного добродія лист до Вас, а сьогодні висилаю Вам трохи яєчок. При нагоді прошу о зворот кошика, щоб я могла Вам все від часу до часу посилати яєчка.

Сьогодні ми пили з Іренцею какао з печивом, що Ви кохані післали. Так само дістала і Ірена померанці. "Сладощі" не даю нікому бо се я тримаю собі на вечер коли лягаю і що гарне читаю, що остатними днями пізніше буває, бо в день є тільки праці, і часом так багато людей, що вечером свої ноги не чую.

Посилаємо Вам фотграфію з "Пусею". Дуся як звичаіно що-рана лізе до постелі і не дає снідати. В кого Ви вчитеся по німецьки? Вичікуємо все що гарних і благополучних вістей!

Цілую міцно Ваша приятелька О.Кобилянська".

Лист Третій/листівка/.

"Мадам Антоніна Шаповал, Ул.Бонапарта 11. Букурешт. 24.III.1920.

Дорога наша пані Тосічка!

Як маєтеся, чи здоровенькі? Чи одержали мій пакунок, себто яєчка, а другий з келимчемом і яськом? Так вижидаю від Вас якого нового словечка і не діждуся. Маєте яку відповідь від д.Мик.Ш.? Дуже цікава на ню. Коло мене не багато змінилося. Тепер хіба більше працюю, бо п-а Маринця від двох неділь лежить хора, а то вже треба пакувати річі, до перевозу на іншу квартиру. Ви знаєте котру. Галя вчиться до іспиту пильно, Владко також має своє занятіє, а Іринка є майже щодня в мене і варить какао. Іванцю не много порозумнійшав.

Цілую Вас сердечно і здоровлю О.Кобилянська.

Пану М.привіт. П.Чап. і п.Антонч. привіт."

Лист Четвертий.

Адресований: Високоповажана Пані Антоніна Шаповал в Букарешті. На зворотній стороні куверти дописано:"Книжку Франка пані Гаморак обіцяла дати. 2 книжки поезій Франка. О.К."

"Чернівці. 8.IV.920. Дорогенька одинока моя пані Тосічка!

Від часу як Влодко вернув з Бук. і привіз мені від Вас пакуночок і листа, я "бігме" що дня збиралася написати до Вас. Але думаєте що се тепер так легко мені? Я така обтяжена роботою і так мало тепер спокою, що хиба Ви одні повірите мені, коли пригадаєте як часом було і за Ваших часів - де двері в мене не зачинялись і все хтось приходив; тепер мало сего. Треба і кухню займатися, і потрохи і пакуванням річей - бо помагати нема ще там кому. Маринця безнадійно хора, завтра вже зовсім відіде від мене -/сестра або інша родичка/ бере її до себе а за дня свята, так що так занята і може не вискажу Вам то все що бажалос би з душі. Тосічко моя любенька, Ви мій добрий ангелку - нема мені кому з киммої думки вечером поділяти. Галя ляже і спить як каміньчик на софі, на котрій спали Ви колись - а я або почитаю трохи, або і зовсім ні. Змучена і тілом і душею - всипаю як мурижка і навіть і не сниться мені нічого. Таке тепер моя. А Ви дорогі - чому почуваете себе не добре? Гризетесь, денервуєтесь? Сй Тосічко, не забувайте що Ви молоді, і що Вам треба жити, і своїм розумом і також в різних напрямках працювати. Я вже стара, і мені не дивота коли свою "програму" не перепроводжую т.ч., але такі як Ви мусите і мужів своїх піддержувати і ставлючись дальшим кругам зразком культури і людиною великих діл. Тосічка, не забувайте привид котрий я за Вас мала.

Пакуночок через д. Івасюка і листа, які через Влодка Плянц. я одержала, і дужу, дуже Вам дякую, що Ви такі добрі і делікатні не забуваєте за мене. Я булаб Вам на Ваші листи взглядно грошевої справи, вже відписала, але не було через кого. Я писала Вам картку /кореспондентку/ но не знаю чи одержали її, она була вислана перед відїздом Влодка до Б. Він так скоро і несподівано відїхав, що я нічого немогла написати.

Так як Ви зарядили з пенсією, і додатком 300 леїв /чи карбованців, або гривень/ на підставі приналежного мені гонорару недрукованих ще звістних моїх писем, є дуже добре і красше не мож було се зарядити. Вчера приїхав д.полков. Антончук і передав мені Ваш лист враз з гарним пакуночком, а далі і письмо від шанов. надзв. укр. дипльом. Місії з Букарешту, і грїшми в квоті 1000 леїв і 250 кор. Сі г р о - ш і п р и з н а ч е н і д о 1 л и п н я 920, а від 1 липня - далі одержу другу половину, себто 1500 леїв до кінця року 920. Коли був в нас полков. Антончук перший раз, він дав мені авансом 300 леїв і 300 корон і через те я одержала тепер 1000 леїв і 250 кор.

Хочу далі просити Вас мій добрий ангел хранитель щоб попросили в моім імені Високоп. наздв. укр. Місію, щоб до визначеної мені пенсії в сумі 6000 гривнів - додавали мені на рахунок мого гонорару від продажі на друк моїх творів щомісяця або зокрема відразу, чи що півроку по 300 леїв, так щоби я могла побирати крім 3000 леїв, ще і 6000 гривнів /або, і других 3000 леїв/ те вимагають мої теперішні обставини. Крім визначеної мені ласкаво річної пенсії, я не хочу нічого більше д а р о в а н о г о - і тому як кажу повизше прошу о висилання місячного додатку до пенсії в квоті 300 леїв на рахунок мого гонорару від продажі на друк моїх творів. Я хтіла продати шматок свого поля, але те получене з ріжними прикростями, так що мушу відстати поки що /бодай до осени/ від сего заміру. Я докладаю карточку до Шановної Місії і прошу принагідно поговорити ще в тій справі за що буду Вам Дорогі невимовно вдячна. + + + + + Далі буде.

С.Зеркаль.

ІНТУЛІСЬ І МАЙБУТНІСТЬ УКРАЇНИ.

Продовження.

П'ятим і останнім Головою Дипломатичної Місії УНР до Польщі був Міністр Юстиції і керуючий Міністерством Закордонних Справ УНР, Л і в и ц ь к и й Андрій. Склад Місії призначено такий: І-й заст. Голови - Михайлів Леонід /с.-д./, політичні радники: Понятенко Прокіп /с.-д./, Вжелецький Борис /с.-р./, Мшанецький Борис /с.-р./, Вітницький Степан /галицький нац.-дем./, Горбачевський Антін /гал.нац.-дем./, Новаківський Михайло /гал. радикал/. До місії ще були приділені: Борисов, Карпінський, Лукашевич і отаман Ігнатів /по справам військовим/ та технічний персонал.

Крім цієї місії, у Варшаві ще "працювали дипломати" з "місій" Пилипчука і Курдиновського, які не повернулися на Україну і зістали далі, як потрібні Варшаві.

З жовтня 1919 рока зложена Місія А.Лівицького виїхала до Варшави. Підпозмасті Місії підписали: І.Мазепа, А.Лівицький і Л.Шрамченко. Але на от. Гусятині її задержано по формальних причинах /бо мала їхати через Підволочиськ/ і до Варшави прибула аж 8.X.1919. З першого виступу Місії перед поляками, довідалися, що поляки дуже хотіли б щоб зобов'язання Пилипчука не анулювалися і непогоджувалися з присутністю членів, що походять з Галичини. Далі Польський представник заявив, що вони бажають декларації від Української Дип.Місії в справі границь. На питання визнання Польщею УНР, представник польський відповів: "Відносно визнання України Сувереною Державою, то Польща в своїй зовнішній політиці керується вказівками Держав Антанти, одже не може йти в супереч з замірами цих Держав. Для Польщі визнання України самостійною суверенною Державою в питаннях, зв'язаних з настроями і намірами Держав Антанти." /там же, ст.17/.

22.X. А.Лівицький мав перше побачення з Падеревським, прем'єр-міністром. Розмовляли московською мовою, бо Лівицький білш ніякої мови не знав.

27.X.1919 до Варшави прибула місія Українського Червоного Хреста, в складі: С. Русової, Черняківської-Старицької і п.Вітошинського.

28.X. відбулося перше засідання Укр.Дип.Місії з уповноваженою Польською Делегацією. Укр.Місія: А.Лівицький, Л.Михайлів, П.Понятенко, Б.Вжелецький, А.Горбачевський і М.Новаківський. Польська Делегація: Залеський, Кноль, Мшанецький, Шумлінський.

Засідання зачалася з того на чім закінчив Пилипчук /з Декларації Пилипчука/. Декларацію Місії з дня 28.X. польська Делегація не прийняла, бо в ній було менше уступок як Курдиновського - Пилипчука.

30.X. Голова Місії А.Лівицький мав першу аудієнцію. Й.Пілсудського, нач.Польщі. Про визнання України державою Пілсудський відповів тими словами, як 8.X. відповіли представники Польської Делегації Диплом. Місії УНР. Про границі Пілсудський відповів: "...справа з кордонами зараз не слід висувувати наперед, себ' то краще залагодити цю справу в загальних рисах. Польські урядово-політичні кола і більшість суспільства стоять за лінію Збруча, яко кордонну лінію на південному заході." /там же, ст. 37/.

11.XI. відбулось засідання Місії з Польською Делегацією.

12.XI. продовження засідання. Обидва дні обговорювалася справа кордонів.

2 грудня 1919 відбулось засідання Укр.Дипл.Місії на якій прийнято Декларацію, яку пропонується зборам українських суспільно-громадських і політичних діячів, щоб подали свою оцінку. Зміст Декларації наступний:

"Українська Дипломатична Місія в Річі Посполитій Польській до Високого Уряду Річі Посполитої Польської.

/ Раді скорочення пропускаємо вступ до Декларації.С.З./

Згідно з тим своїм бажанням Український Уряд декларує:

І/ Щб територія Української Народної Республіки має бути установлена з такої кордонати: починаючи від Чорного моря по річці Дністру і від Дністра між Польщею а Україною по річці Збручу. Далі кордон Української Народної Республіки на території булшої Російської Імперії має пройти на західно-північній Волині і остаточно вирішення тут кордону залежатиме від вирішення Митропої Конференції в Парижі. Далі

на півночі, сході і півдні кордон буде встановлений після отпунування відповідних частин території українськими військами і відповідних переговорів з заінтересованими державами.

2/ Національно-культурні права, які Уряд У.Н.Р. забезпечує на території України громадянам польської національності, повинні бути надані в межах Р.П.П. громадянам національності української і навідворот. Політичне становище Східньої Галичини розв'язується Польським Урядом в порозумінню з представниками українського народу, мешкаючого в тій провінції.

3/Остаточне вирішення складного земельного питання в напрямку справедливості і заспокоєння широких народніх мас, буде переведено через Всеукраїнський Установчий Парлямент, обраний на підставі загального, демократичного, без різниці національності, для всіх рівного права виборчого і таємного голосування. На час від менту закінчення і підписання між Україною а Польщею умов згоди і до скликання Установчого Парляменту, юридичне положення землевласників польської національності на Україні - регулюється на підставі особного погодження між українськими і польськими Урядами.

4/В справах економічно-торговельних Українська Народня Республіка бажає навести якнайтісніші стосунки з Р.П.П. на підставах взаємності і обміну послугами в обсягу транзиту через свої території.

В свою чергу Уряд У.Н.Р. від Уряду Р.П.П. жадає:

1/ Признання Української Народньої Республіки незалежною самостійною державою, підтримання змагань Української Народньої Республіки до того перед третіми державами і закінчення необхідних договорів та конвенцій поперед пього військового, торговельного і конзультського характеру.

2/ Для ліквідації наслідків попередніх непорозумінь і окріплення сприятливої атмосфери взаємного довірря, доброзичливого і скорого вирішення долі тих осіб української національності, які з політичних причин конфіновані, інтерновані польським Урядом, чи знаходяться під арештами або ув'язнені.

3/Допомоги Українській Народній Республіці в її боротьбі з ворогами, - зброєю, набоєм, амуніцією, військовим майном в розмірах, які будуть определені окремою згодою українського і польського Урядів.

4/Відкриття дійсного і скорого транзиту з третіх держав через Польщу на Україну полонених українських воєнків, належних Україні грошевих знаків, військового знаряддя і всякого військового майна та матеріалів.

Подякуи до відома Уряду Річи Посполитої Польської подиму декларацію, - Уряд Української Народньої Республіки вважає, що декларація ця стане основою для навіязання братніх і добросусідських стосунків між обома народами.

Щиро домагаючись сталого миру і найтіснішого зближення між Польською Річчю Посполитою й Українською Народньою Республікою, ми сподіваємось, що обидва народи в спільному єднанню утворять могутню непереможну силу, яка буде основою ладу і спокою на Сході Європи та причиниться до пшного розцвіту культури обох народів.

Грудня дня 2.1919 р. м. Варшава.

Оригінал підписали:

За Уряд Української Народньої Республіки, - Українська Дипломатична Місія в Р.П.П.:
Голова Місії, Міністр Юстиції і Керуючий Міністерством Закордонних Справ:

Андрій Липицький /в.р./

Члени Місії: Л.Михайлів /в.р./, Б.Вжелецький /в.р./

Радник-Секретар: П.Понятенко /в.р./

Печатка
Місії.

У Варшаві в той час крім Місії перебувало багато всяких дипломатів і "дипломатів", політиків і політиканів і так-собі партійних діячів. Щоб зашаскувати свою провину в очах українського суспільства, голова Місії А.Липицький в той же день скликав політичну нараду, на якій були присутні:

Чис.: Прізвище та імя:	Партія:	Висловився в політич.: дискусії:	за, проти:	Прийнятий:
1. Липицький Андрій	у.о.-д.	за		Голова Місії
2. Михайлів Леонід	у.о.-д.			І-й зас. гол. Місії
3. Понятенко Прокіп	у.о.-д.			Радник Місії
4. Вжепецький Борис	у.с.-р.	за		" "
5. Мшанецький Петро	у.о.-р.		проти	" "
6. Ковалевський Микола	у.с.-р.-праий			Міністр Зем.Справ
7. Христак Павло	у.о.-р.	за		Тов. " Внутр.Справ
8. Матужко Радіон	у.с.-р.			
9. Старосольський Волод.	у.о.-д.		проти	Тов.Мін.Зак.Справ
10. Нечаївський	у.с.-д.			Рад.Мін.Зак.справ
11. Бремійн Михайло	у.о.-д.	за		
12. Олесіж Тиміш	у.с.-д.			
13. Ковалевський Олександр	у.п.н.р.	за		Публіцист і діяч громад.
14. Курило Дмитро	у.п.н.р.			
15. Русова Софія	у.п.с.-ф.	за		Ідеія Укр.Черв.Хр.
16. Старицька-Черняхівська	у.п.с.-ф.	за		
17. Шенет Сергій	у.п.х.-дем.	за		
18. Павляк Клеп.	союз Укр.Держ.	за		
19. Коллард Юрій	у.п.с.-с.	за		Будущий Мін.Шляхін
20. Бень В.				Осаул Голови.Отамана
21. Данильчук Олександр				Полковник
22. Козинців				Полковник
23. Гомзін				Осаул
24. Дмитріїв Всеволод				
25. Тулюпа В.				
26. Назаренко С.				
27. Іножарський Іван				

Головую А.Липицький. Секретарями: Тиміш Олесіж та Іван Іножарський.
Декларацію підписали: Голова А.Липицький, секретарі Т.Олесіж і І.Іножарський та ще II присутніх. Не підписали: Мшанецький, Ковалевський М., Бремійн М., Ковалевський О., Русова С., Старицька-Черняхівська, Шенет С., Павляк К., Бень В., Тулюпа В., Назаренко С., Нечаївський і Козинців.

Мшанецький Петро ще перед скреленням Місією висловився і зложив окрему писемну заяву. Ненавдимо її за браком місця /Гляди: О.Доценко, том II, кн.5, ст. 54/.

При ухваленні Місією Декларації з 2 грудня і при обговоренні на нараді ми не мали зазначених радників з Галицької "провінції" /так називається Галичина в Декларації.С.З./ Радники Місії С.Витвицький, А.Горбачевський та М.Мотаківський оклали спом писемну заяву 1 грудня 1919 на руки Голови Місії А.Липицького. Так піддано по-лякам Галичину проти представників "провінції" Галичини. З цієї заяви вони різко за-прошестували проти рішення Місії.

Петро Мшанецький так висловив протест проти підписаної декларації і прийшов з мисію подавши про це писемну заяву. Таким чином Місія залишилася всього 4 осіб.

П р и б у т т я С.Петлюри до Варшави.

7 грудня 1919 р. о 7,30 год. рано прибув до Варшави С.Петлюра в супроводі старшин - Крушинського, Доценка, Коваленка і начальника штабу Головного Отамана, отама-на Княківа, та джуря С.Петлюри - Волянський. З двірця всі поїхали до приміщення Мі-сії, на Алею Рух 6/9. В 11,30 год. Цілсудський передав запрошення для С.Петлюри, щоб прибув до його /Цілсудського/ 9 грудня в 20,30 год. Потім пішли обідати всі приїздки, до репрезентативної залі в приміщеннях Місії.

За чарком язики розв'язались і про все старались один другому переказати. Між іншим і проте, якою ціною Петлора доїхав до Варшави. Коли Петлора доїхав до ст. Мирополя то поляки далі не хотіли пропускати /Петлора їхав під прибраним, а не власним прізвиськом/, тоді треба було полякам віддати броневик, за що дістали місця в порядному вагоні, - але старшини й козаки що це бачили, дуже кривилися, бо "вони не знали того, що тільки ціною їх найціннішого скарбу у війні і в їх військовому житті купував собі місце на проїзд Головний Отаман,..." /О.Доценко, том II, кн.5, стор.77/.

"9 грудня 1919 в 20 год.20 хвилин Головний Отаман відїхав на автомобілі до Бельведеру у своєму незмінному синьому жупані в супроводі старшини Крушинського. Відразу провели Головного Отамана на гору до п.Пілсудського. А тимчасом шлигали старшини, щоб хоч одним оком глянути на Петлору.

Перший раз побачилися на овоїх відповідальних становищах Начальні вояди військ польських й українських - Пілсудський і Петлора.

Аудієнція затяглася до 5 годин ранку наступного дня /цебто 8,30 год. без перерви.С.З./.... Головний Отаман одразу осягнув згоду у Пілсудського на формування українських частин на своїй території, але під зарядом Польщі.Були дані Пілсудським найкращі обіцянки..." /Там же, ст. 78/.

А в цей час на Українських землях поляки "господарювали" ніяк не ліпше від бо-льшевиків або денікінців. Вої вороги однакові. Всім їм хочеться цілої України! Не будемо тут переповідати, зацікавлених відсилаємо до документів, якими є книжка: Олександр Доценко - Історія Української Революція. 1917-1923. Том II, книга 5. Т.-Львів 1924.

З ініціативи Польського Уряду II березня 1920 р. відбулася Польсько Українська Конференція, в якій прийняли участь з боку польського: А.Залеський, Р.Кноль, М.Шумлянський, від українців: А.Лівицький, Л.Михайлів і П.Понятенко.

На цій конференції А.Лівицький порушив питання про визнання незалежності УНР та признання Уряду з боку Польщі. Польська Делегація відповіла, що все це є можливим після умов предложених польським Урядом.

12.III. конференція продовжувалась. Член польської Делегації п.К н о л ь зазначив такий план вступлення Польщі по боку України в боротьбі з большевиками:

"Польща в овоїх мирових вимогах до Росії- ставить вимогу згоди Росії на д е - з а н е к с і ю території з 1772 р, підкріплюючи цю вимогу військовим наступом в разі потреби.

В наслідок цієї дезанексії, в державне посідання Польщі мали б перейти частина земель правобережної України в межах "історичної Польщі", але остання в силу попередньої угоди з УНР - згадану територію передав в державне посідання УНР".

Потім цю саму думку було повторено в офіційному комунікаті сейшової Комісії, як відповідь на мирову ноту Чічеріна.

Проти цих офіційних вилог Укр.Дипл.Місія у Варшаві подала Ноту-протест до польського Уряду. На цьому й закінчилася ця проблема.

Конференції Місії з Делегацією було ще декілька, на кожнім засідання поляки все більші ставили до Місії, які зводилися прямо чи посередньо границь з 1772 р. Майже на кожнім засіданні обмірковувались все нові проекти і контр-проекти.

14.IV. Голова Місії А.Лівицький виїхав до Кам'янця щоб в'яснити суспільству про свої "успіхи" і засягнути громадської опінії про останні політичні події, а головне дізнатися як українське суспільство зареагує на Деклярацію з 2 грудня 1919 р.

15.IV.,слідом за А.Лівицьким С: П е т л о р а, післав свого курера з такою писаною інструкцією /скорочено/: "Кановний Андрію Миколаєвичу!

II. Сподіванки на те, що якісь інші держави раніш Польщі визнають нас/маю на увазі Антанту/, - не оправдались. Нема даних думати, що в ближчих часах ці сподіванки стануть на реальній ґрунт.Можна думати, що лише визнання Польщею нашої суверенности потягне аналогічні акти з боку інших держав.

VI. Воквати з двома ворогами одночасно Україна не може. Дотеперішній досвід вчить цьому. Потрібно порозумітись з Польщею. Якби не ліжи були умовни миру, якою б такою ціною ми б не заплатили за своє державне визнання, ці умови ніколи швидко далі пошастить зробити крахливі і білий небезпечуючи наш державний розвій.

Зокрема повинен Вам сказати, що мої часті розмови з приводу даного питання з Прем'єр Міністром Мазепою - встановлюють погляди солідарності думок.

15.IV.1920 р.

Голова Директорії УНР Петлюра". /Там же, ст.255/.

Крім цього писемного уповноваження, кур'єр від Петлюри О.Доценко дістав цілий ряд директив усно. З цих усних директив відмітив тут деякі:

"6/ Тепер що до парламенту: В громадській opinіi поширена думка про негайне скликання парламенту. Як мають ще зашкодити українській державности, то парламент також скликати. На мою думку скликати парламенту не потрібно... Парламент не буде мати ні впливу, ні авторитету в очах Європи. Європа оцінить цей наш крок як крок не державно-мислящих людей. Європа ніколи навіть не наблизиться до думки визнання нашої державности. Не можна навіть упоминати про це в пресі чи то в громадських виступах. Визнання Уряду, а не визнання Держави до скликання парламенту з правали конституйанти мусять завжди ставитись як домагаючі в нашій політиці перед чужими державами.

7/ Соціал-демократи мусять лишитись в кабінеті... а участь еседеків дає гарантію в опислі авантюри - ..., щоб новий склад Правительства не взяв курсу вправо і не почав іти на уступки під натиском європейської думки і щоб вони нейтралізували і урівноважували еседеків, енергів та других; б/участь еседеків ще потрібна й з огляду на необхідність рахуватись з революційними елементами по той бік фронту, щоб паралізувати всякі агітаційні спроби большевиків /взяти до себе ще есерів? крім дескридітації і непевності нічого нам не дали/.

8/ Потрібний новий Міністр Фінансів. Всі настрої негативно проти Б.Мартоса... Місія: грошей не виплачує, коли потрібна робота. /А де їх взяти як немає? С.З./.

9/ Не може робота терпіти через впливи Шадлуна на Мазепу через Романченка, ... коли і є щось зроблене у Варшаві, що не подобається п.п.Шадлуна, то це, в разі потреби і доводів на це, перерішити...

18/ Передайте копію уповноважень, виданих гр.Тшкешечу. Має приїхати до нас на службу ген. Черемісов. Агапіїв випущений..." /там же, ст. 256-260/.

В Кам'янці пробув до 6.IV., а 8.IV. повернувся до Варшави і подав доклад Петлюрі. З докладу Доценка Петлюрі наводимо деякі шпигати:

"Поляки не змінили до свого відношення до нас - почитують себе як дома /Зайнявши Поділля і Волинь.С.З./.

Поляки ведуть шалену агітацію проти Головного Отамана. Доходить це до неможливих річей: ведуть за посади і говорять - гав Петлюра. Ширять чутки між населенням, що Петлюра утік за кордон, забравши великі гроші, і зараз купує будинки. Пишуть про це в своїй кресовій пресі. Народ нервується і збирається зреагувати проти цього в спосіб оружний.

Поляки у самому Кам'янці заарештовують усіх чи він має перегустку чи немає, або був українцем і арешт забезпечений. За 250 карбованців можна завжди запобігти арешту, а за 500 і зовсім, тільки всеж таки приходиться арештованих сидіти до ранку. Настрій страшенно ворожий до поляків у населення і напружений як перед бурєю.

Громадянство не задоволене діяльністю п.Лівицького. Кажуть - "над нами знущаються янтки, а він хоч і був тут, то більше часу просижував у театрі, чим займався справами".

Арешт чи тиск в українців залежить від одного олопа Марусевича /б.нач штабу Запорізької Січі/, який є на послугах у польської контррозвідки.

Українське громадянство в Кам'янці стоїть вже від польської ростиности. В'язниці повні арештованими старшинами і громадянами в Кам'янці, Проскуріві, Староконстантино-

ві, Шепетівці, - часті розстріли. Поляки тероризують не тільки українців, а й жидів: заходить поляк до крамниці, набрав товарів скільки йому забажається і кричить - "давай решти". Жид відповідає, що йому не давалось ще грошей, але револьвер і загрози роблять своє: ще і решта видається.

Поляки оціплюють часто базари і безплатно забирають усі продукти, а иноді й коні з возами, скот та свині.

Поляки вивезли з 4.XII.1919 до 490 старшин, одних муштрових старшин було вивезено 273 і 600 козаків. Старшини Дарії /денікінці.С.З./ страшенно бідують і я в Вашому імені наказав видати по 6.000 карбованців /що значить коли має елементарне серце, а не державний розум.С.З./.

І останнє це те, що поляки до цього часу вивозять силу державного майна і збираються запровадити жорстку повинність.

Ваші накази що до армії УНР виконані". /О.Удовиченко, II том, кн.5, ст.263-266/.

20 квітня 1920 року відбулося засідання Місії. Присутні: Голошний Отаман С.В. Петлюра, А.Лівицький, Л.Михайлів, П.Понятенко, Б.Велетський і Радник Паризької Делегації Б.Матішенко. Зборились проводив на початку Голова Місії, а потім Голошний Отаман. На порядку денним доклад Голови Місії. Подаємо деякі точки з доповіді:

"...підступив проти самого проекту угоди, тільки принципіально доводив шкідливість чужоземної окупації."

"З політичних партій - соц.-самостійники, нар.республіканці, соц.-федералісти, хлібор.-демократи висловились в тому змісті, що вони знаходять угоду - важливою для українського народу - про те згоджуються, що при сучасній ситуації приходить йти і на ці угоди."

"д-р Баран висловився, що угоди треба прийняти, бо це в інтересах УНР, - треба тільки домогатися від Уряду РПМ - амністії Галичанам і полегшення режиму в Галичині".

"Соціалісти-революціонери постановили підкликати своїх членів з Уряду, соц.-демократи українські та жидівські прийняли спільну ухвалу із принципових міркувань відкликати тих своїх членів з Уряду".

"Голова Місії зазначає, що, знаючи з попередніх листувань поглядів прем'єр-міністра Мазепи, він тієї думки, що підписання умов відповідає намірам Уряду, репрезентованого прем'єром Мазепою." /Там же, стор. 267-269/.

21.IV.1920 р. знову відбулося засідання Місії. На цьому засіданні остаточно ухвалено проект угоди з РПМ. З попередніх спільних засідань члени Місії переконались, що від поляків ніяких уступок не приходить чекати: або прийняти їх умови, або відкинути.

Подробиці підписання угоди були такі:

"21.IV.1920 р. Історичний день для України. В 14, 30 год. побачення Головного Отамана з Пилсудським. Побачення продовжувалось до пів 8-ї.

В цей час в польській Мін.Загр. справ йшли пертрактації про договір в зв'язку з визнанням нас поляками. Шульєвський /польський ендек/ почав крутити пласне що до повітів Дубенського, Рівненського та др. Лівицький кричав на Шульєвського як не знаю на кого і прибувши на Алею Руж запитав, що він просить про демісію. Бельведер і Генштаб захвилювались. В 11 год. приїжджає кап. Славик і почав говорити з Мін.Лівицьким. Лівицький настоює на кордонах по Прип'яті. Пан Славик казав що тепер нічого не удасться перевести в життя.

Телефонує в Мін.Загр. Справ і каже, аби Залеський сам їхав до Понятенка і Михайліва, а заступити. Патека Домський, щоб з текстом договору їхав до Бельведеру в 1 год. для підпису.

Укладена підозра "Народе України" - "подобалась" Пилсудському.

Нервовість у всіх страшна. Лівицький згодився їхати до Бельведеру.

Майор Матушевський - кордони по Прип'яті.

Далі буде.

НАМ ПИШУТЬ:

"До Вп.ПС.Зеркала Редактора Українського Громадського Слова. Нью Йорк. 18.IX.
Вп.Колего: 1957.

Ми мали нагоду зустрічатись з Вами колись в Подєбрадах, як що Ви мене пам'ятаєте. І ось тепер доля знову звела наші стежки. Я дістаю "У.Г.С. від Вас в обмін на "Е.П." Читаючи Ч.9/57 я неміг погодитись з думками Вас. Онуфрієнка в його статті "Релігія і визволення України". Тішу себе надією, що будучи безстороннім Ви невідмовите помістити мої зауваги, що до його міркувань. Я їх долучую окремо.
З найкращими побажаннями М.Фесенко".

МИЛЬНЕ ТРАКТУВАННЯ.

В Українськiм Громадськiм Словi в ч.за Вересень 57 р. помiщена стаття "Релiгiя i визволення України". В цiй статтi автор виявляє своє гостре протиделiгiйне становище та аргументує, що оскiльки Бог нiчого не зробив для України так далеко, не дивлячись на всi молитви рiтуалiстичних церков, то українцям нетреба ані Бога ані релiгiї. Ось його вирази повнi емоцiйности, але без будь якої поважної аргументацiї: "Сьогодні релiгiя також боком вилазить нам на еміграцiї", "Визволення нацiї - справа занадто поважна, щоб її вiддавати на рiшення якихось небесних сил" i т.д.

Наочно вiдношення автора до всякої релiгiї є гостро негативне та богохульне i глузукоче супроти Бога, якого iм'я автор пише все з малої лiтери.

З огляду на емоцiйність i несерiозність нападiв автора на тезу спiльну всiм вiруючим людям, що Бог рядить життям одиниць i народiв згiдно своєї волi, ми немаємо на увазi, щось в цiй справi казати тепер. Коли людина "свариться" то це уоовує всяку можливість аргументу з нею. Проте ми хотiли б зазначити читачам "У.Г.С." що вихiдний пункт аргументацiї автора статтi побудовано на чуттi i бажаннi, але не на аргументi i фактах. Вирiшальним питанням для оцiнки вартостi повищої статтi є питання чи є Бог чи нема Бога? Як що Бог є, то тодi все, що автор написав лише виказує, що автор нерозумiє певних рiчей в життi i вiдношення Бога до життя народiв. При чiм вiн немає ані такту ані повстриманности висловлювати своє нерозумiння так, щоб воно не ображадо переконань iнших. Бог не є вiдповiдальний ані за церкви ані за їх молитви.

Як що автор вiрить, що Бога нема, то навіть тодi його першим обов'язком було б довести це твердження.

Справа в тiм, що це є цілком неможливо. Нiхто нiколи не зможе довести, що нема Бога /Так само як i довести що Бог є! Редакцiя/. Природа людського думання i закони логіки унеможливають це зробити. Згiдно законiв логіки неможливо довести негативного твердження.

Щоб довести, що Бога нема людина зобов'язана прослiдити весь вoесвіт в усiх його проявах i в той же самий час має бути присутньою у всiх кутках космосу одноразово. Iнакше аргумент не матиме сили. Цього зробити неможливо. Отже атеїст будує своє твердження на дуже примітивній вiрі, що має менш підстави i логіки нiж вiра афрiканського шамана в якийсь ковалок чудотворної кiстки.

В цей самий час вiра в Бога поперта переконливими аргументами. Закон причинности вимагає Першопричини, яка б мiстила в собі з початку потенцiальний розвиток всiєї будучини.

Доцiльність i закономірність усiх явищ природи вказує на Великого Архитекта i Законодавця.

Кант твердив, що iоновання морального мусу є доказом iоновання Бога. Прихiд Бога в тiлі на землю в особi Ісуса Христа, його наука, життя, смерть i воскресіння з мертвих є доказами, якi i до наших днiв невірнi пробують побороти але так далеко не зробити в своїй деструктивній працi жадного поступу.

Навпроти навчання Христа, полонило серця найліпших людей в кожній ділянці життя включаючи і робітничий рух. Імена цих провідних віруючих людей знані всьому робітничому світові. Релігія це глибоко особиста справа і жаден політичний чи громадський рух немає права нав'язувати суспільству якусь одну релігію чи безбожність. До яких страшних утисків це доводить ілюструють атеїстичні переслідування людини на рідних землях.

В наші дні серйозна наука заснована не на пропаганді а фактах трактує релігію як позитивну збудовуючу силу, та медичний овіт шукає її покоchi. В овітлі цих фактів стаття про "Релігію і визволення України" виглядає як відгук з днів пановання матеріалістичного обскурантизму, що шпирився в певних колах два покоління тому. В наші дні подібні думки лише викликають здивовання, що до непоінформованости і ненаучности автора.

М.Фесенко.

На вище цитовану статтю "Мильне трактування" Вас.Окуфрієнко відповідає:

В И Р І Ш А Л Ь Н Е П И Т А Н Н Я .

М.Фесенко в статті-листі до редакції "УГСлова" - "Мильне трактування", закидає мені емоційність і несерйозність аргументування поглядів у статті "Релігія і визволення України", та що я не вияснив вихідного пункту моєї аргументації, цебто мого невір'я в бога. Ію мою невіру я мусів би, мовляв, довести. І далі плаше, що це цілком неможливе - довести, що бога немає. Отже вже наперед мені перегороджує дорогу. Вимагає від мене серйозного аргументування, і тут же засуджує моє аргументування, якого не чув ще, тим висновком, що я нічого довести не зможу, бо "справа в тім, що це є цілком неможливе".

Звичайно, що в такому випадку ніяке аргументування непотрібне, бо воно вже наперед засуджене, яке б воно не було - розумне, чи ні.

В статті "Релігія і визволення України" я цілком не мав на увазі доводити, чи бог є, чи його немає. І не буду цього робити й тут, бо це нікому не потрібне. Віруючій людині, якій з дитинства вбивали в голову нісенітниці, привчали окладати рученята, ставати на коліна перед малюнком "бога" або якогось "святото" й привчали говорити до того малюнка певну форму звернення, яка нібито щось допомагає і тому малюнкові потрібна, - ніякі доводи нічого не доведуть, бо розум її ніяких доводів не оприймає. Це те саме, що сліпому показувати фотокартку, або глухому награвати якісь мелодії... Нелогічні аргументи віруючого ще більше переконують в правдивість його віри, а логіка, виводи здорового глузду, його лише нервують. Чи ж не мета релігійного виховання - вбити в людини в першу чергу здоровий глузд, посіяти страх, а тоді - зробивши цю кастрацію духову десь до 22 років, починати "заспокоювати" духові потреби, цебто підживлювати посіяне зерно непевности, страху, відчуття потреби мати при собі "духовних отців"...

Дискутувати можна лише з людиною логічно-критичною. Рай і пекло - це річі відносні і аргументи непереконаливі. То ж, коли п.М.Фесенко вимагає від мене переконаливих аргументів, я хотів би знати, які він аргументи вважає переконаливими.

Коли він вимагає від мене доведення, що бога немає, то я цього не можу зробити вже хоч би тому, що я не знаю, про якого бога він говорить. В різних людей є різні поняття бога. Для деїотів - це сила, що дала перший поштовх всесвітові і далі цілком не втручається в життя цього всесвіту. Для звичайного віруючого християнина - це володар, що сидить на троні десь на небі, посадивши праворуч себе Ісуса Христа. Цього володаря християнин старається, як дикун, задобрити ладонем, співами, обіцянками, добрими ділами, молитвами та різними обрядами. Для п а н т е ї с т а - це всесвіт, частина якого й є людина.

Християнське вчення про бога - одне з найпримітивніших, і якщо вже йдеться на те, то воно для дійсно глибоко віруючої людини являється богохульством.

Християнська релігія подає за старо-жидівськими легендами таке страшне уявлення про бога, що його тяжко собі представити. Хто читав "Старий заповіт" /християни не вважають потрібним читати цю книжку; її читало дуже мало людей/, той не може не дивуватися, як може далі ширитися таке страшне уявлення про творця світу й людини. Не дивно, що атеїстами стають люди, які докладно знайомилися з цією книжкою. А в наших селян був просто забобонний страх перед нею: прочитати "Біблію" - означало відступництво. Поги найбільше ненавиділи людей, які читали "Святе Письмо", і ненавидять і сьогодні, бо від читання в людини відкриваються очі...

То ж коли я виступаю церковники і ритуальники, то в першу чергу тому, що я не вірю в байки, що їх зібрано в "Старому заповіті". Якщо твердження що є справді якийсь бог, то найбільшою образою для нього являється християнське вчення про нього, базоване на "Старому заповіті". Як би не виплутувалися богослови, але вони ніколи не заперечать одного: бог "Старого заповіту" - це безжалісний, свавільний і безвідповідальний тиран, якого любити немає найменших підстав.

Підтверджувати оправдання існування саме такого бога народженням, смертю і воскресінням Ісуса Христа, - це нелогічність за допомогою нісенітниці. Бо - хай п.Фесенко як хоче це називає - з погляду здорового глузду не можна зрозуміти, як це одна частина трійці "єдиної і нероздільної" віддала жидам на отрату другу частину цієї самої трійці /люб саму себе задовольнити!/, потім, коли ця частина вмерла між злодіями на хресті, пролежала три дні в могилі, - забрала її з тілом, із одягом... до себе на небо!... Цим, мовляв, бог-отець доказав перед людьми своє милосердя, доказав, що йому вже заплачено за людські гріхи смертю його сина, і його жадоба крові вже вгамована...

І це в ХХ сторіччі можна проповідувати, як істину про бога?!...

Коли грутка жидів - темних селян і рибалок - могли цьому вірити майже дві тисячі років тому, то чи це означає, що сьогоднішня людина мусить мати про бога таке саме уявлення?

Хіба це уявлення про жорстокого тирана, який тільки ти і займається, що будує та руйнує свої творіння, не знаючи сам, чого хоче може робити нас, людей ХХ століття, розумнішими, кращими і добрішими? Хіба є якась гарантія що цей бог "Старого заповіту" знов не зробить щось таке, що прийде йому в голову, як у час потопу?... Якби мірами можна виміряти волю "всемогучого папа", яку взяв собі за основу християнська віра?

Чи це уявлення про бога, що його дає християнська релігія, допомагає чи будь коли будь кому в людській історії допомогло розкрити таємницю Первопричини? Якщо коли комусь допомогло, то саме тим, що настановило на думку відкинути ці всі нісенітниці та стати досліджувати Первопричину за допомогою розуму і дослідів. В цьому, можливо, єдина позитивна роль релігії християнства: настановити людину на цілковито іншу думку, ніж навчає церква. Розвиток науки саме й завдячується цьому факторові - шукання істини, але цілком не тим способом і не там, де пропонує церква і релігія.

І сама історія релігій - це ж не що інше, як історія змін людських уявлень про постання життя, всесвіту, людини.

Анімїзм, ідолопоклонство, політеїзм, монотеїзм, пантеїзм, деїзм - це все етапи розвитку людських уявлень про природні сили. І попереду десь стоїть ідеал, до якого людство прямує - АТЕЇЗМ, насіння якого сіялося, оїється і буде оїятися. Якщо це насіння погано приймається, це не вина насіння, це вина ґрунту. Але на перетині всіх вір, всіх релігій виросте це буйне дерево, під людського прагнення і генія до звільнення від забобонів, упереджень, страху, непевності, від всього того баласту, що його сіють ще й сьогодні одні з метою мати з того матеріальні користи, а інші - через ментальну відсталість.

Пан М.Фесенко вимагає від мене неможливого - в статті викласти аргументи, якими я заперечив існування бога. Якщо бога розуміти, як суму всього того, чого людство не знає, - тоді я віруючий. Віруючий більше за всіх. Але це не значить, що перед цією

сумою невідомого я потребую ставати на коліна, просити в неї милости, задобрювати її ладаном, малювати її, прикрашувати її оздобами, її іменем дурити й видурювати гроші; що в ім'я цієї суми невідомого мушу будувати храми й переслідувати людей, що ім'я цієї суми невідомого мушу перегризати горла. Ця сума невідомого вимагає лише дослідження, манить до себе людський розум, і з нею не можна поводитися по-дитячому-боятися її; до неї підходити з розумом гомо сапієнс - намагатися пізнати її.

Тут знання переказів про Адама і Бгу нічого не допоможуть, тут не допоможе нічого і знання "Нового заповіту", де зібрано протиріччя, туманні, взаємосуперечні легенди про життя і діяльність Ісуса Христа, особи напів-історичної, напів-вигаданої, легендарної, окутаної туманом давнини й неясности. Про вчення Ісуса Христа краще не говорити - воно при дотyku вже розлітається, як порох, бо в ньому чи в переказах про нього мудре переплутане з видулками так, що тяжко одне відокремити від другого.

І тому, коли я писав про релігію й визволення України, то саме для того, щоб навести хоч декого на думку про те, що цілком безглуздо зв'язувати таку важливу проблему, як визволення батьківщини з жидівськими уявленнями про бога, з такими уявленнями, які вбивають в думачої людини не лише віру в саме цього бога, а в бога взагалі.

Теза, "спільна всім віруючим людям, що Бог рядить життям одиниць і народів", є лише здогадом. Деїсти думають, що бог зовсім не "рядить" ні людьми, ні їхніми суспільствами. В цей деїзм сьогодні фактично кинулись всі розумніші християни, не зважаючи на дотримання релігійної ритуалістики. Я зустрічав навіть католицьких священників, священників, розум яких найбільше вбитий католицькими вихованнями, які думають, що бог, у якого вони вірять, мабуть, справді світом не цікавиться і залишив людей самих порадкувати своїм життям: виборювати собі свободу, влаштувати своє щоденне життя.

Наш мудрий нарід має гарну приказку: "На бога надійся, а на свої сили ополягай".

Тут виголовлено все, що людина думає про бога: що на нього не треба покладати надій, тільки на самого себе, а бог завжди буде по стороні тиранів і сильних.

Пан М.Феоенко закидає мені, що віра атеїста має стільки логіки й підстави, як віра африканського шамана в якийсь кавалок чудотворної кістки.

Власне, що віруючи в християнського бога людьми краще про шаманів не говорити, бо християнські попи в принципі нічим від шаманів не відрізняються; вони вірять і роблять те саме, що й шамани, хіба-що з більшою виробленим артизмом та з більшою самовпевненістю. Бо коли шаман танцює, вигукує якісь нікому незрозумілі слова, видзвонює в бубон - тоді це немов би дурне. Але коли піп ходить в церкві навколо столика, вимахує кадилом, шотикня, цілими місяцями, цілими роками повторює ті самі закляття /всупереч ученню свого нібито вчителя Христа/, тоді це розумне. Коли шаман обіцяє викликати дощ і танцює спеціальний дощовий танок, тоді це дурне. Але коли піп влаштовує спеціальний молебень для викликання дощу, - тоді це мудре. Коли шаман, ткнувши в чийсь бік своєю чарівною кісткою, вважає, що цим вбиває духа людини, тоді це дурне. Але коли купа попів в церкві виклинають людину, вигукують гуртом "анатема" при страсній овічці, сподіваючись, що бог їх послухає і душу проклятої людини передасть чортам, - тоді це мудре. Коли шаман, шепочучи закляття й вироблюючи всякі видулки, вірить, що він цим виликає хворого, - тоді це дурне. Але коли піп влаштовує спеціальний молебень "за здоров'я" - тоді це мудре. Пригадуєте, як кілька років тому папа Пій XII молився "за здоров'я" Сталіна? Помогло?... Якби це сталося з шаманом, з нього християни тільки б сміялися. Коли "сеано" папи не вдався, всі просто сприйняли це, як звичайну річ. Бо, врешті, кожен знає, що чи ти молишся, чи ні, - все йде своїм шляхом.

Так. Все йде своїм шляхом, чи молимося, чи не молимося!

І визволення України буде залежати не від кількості молебнів і богослужб, не від кількості відбитих поклонів, не від тих сум, що від вірних перейдуть у попівські кишені, не від кількості опаленого вугілля й ладану, не від якості фарб, якими

малюють святих, і не від розміру ідолів, якими прикрашають церкви.

Визволення України залежатиме від політичної зрілості українського народу і від його розумового рівня, від його волі до боротьби, від розумної розв'язки проблеми національної і соціальної і тяги до щастя на землі, на своїй рідній землі, де не буде ні хама, ні пана, ні раба, а буде "брат і буде мати, і будуть люди на землі", як мріяв Тарас Шевченко.

Я знаю, що ця моя стаття - мов по воді батогом для п.М.Фесенка і йому подібних. Але я думаю, що, можливо, якась українська душа все таки трошки задумается над нею. Це вже буде великий успіх, бо хоч на одну людину більше почне думати.

Вас.Онуфрієнко.

Примітка: п.М.Фесенко є євангелістський пастор і редактор "Євангелістської Правди" в Канаді. Редакція.

- - - - -

Редактор збірника "ВОЛОСОЖАР" п.І.Манило нас просить вмістити таке проголошення: "Повідомляю, що Вас.Онуфрієнко не належить до нашого літературного об'єднання. Його нерозважливий матеріал /також деяких інших авторів/ ми надрукували в першій книзі альманаха "Волосожар" тільки тому, що хотіли мати відкриті двері навіть для скрайніх висловлень.

Тепер ми відмовляємося від цієї практики. Зн. "Волосожар" Іп.Манило /пр/".

- - - - -

Письменник Василь Онуфрієнко просить нас вмістити вияснення наступного змісту:

"В И Я С Н Е Н Н Я.

З листів від приятелів з Америки й Канади довідуюся, що мене нібито виключено з літературного об'єднання "Волосожар". Причиною виключення являється нібито моя стаття, вищена в "Волосожарі" ч.І. Не знаю, як справа стоїть насправді, але так чи інакше подаю своє вияснення в справі моєї приналежності до "Волосожару". Я послав свою статтю "Письменник і овобода дулки" до альманаху на пропозицію І.Манила приєднати до співпраці в альманасі. Я не був певний, що стаття побачить світ, але дуже здивувався, одержавши від М а н и л а пізніше листа, в якому він повідомив мене, що с т а т т я д о б р а, а л е . . . н е д о с и т ь г о о т р а /Лист цей має в своєму архіві/. З усіх речей, які я послав Манилові, він вибрав саме цю одну статтю, а другу річ вмістив без його відома, передруквавши з якоїсь газети. Це не значить, що я казав, що вмістив статтю. Ні, я далі стою на своїх переконаннях; мені лише прикро, що вишло це непорозуміння. Пізніше І.Манило написав мені: "Де ти взявся з своєю дурною статтею!", забувши, що саме він підкреслював недостатню гостроту статті. В цьому я не бачу ні логіки, ні такту.

Пізніше він став в и м а г а т и в і д м е н е 200 доларів відшкодування за статтю, потім спустив на 100, а коли я відмовився взагалі йому давати будьякі гроші на видання наступного числа "Волосожару", тоді він з а г р о з и в мені тим, що мене буде виключено з українського суспільства на д в а д ц я т ь ч и о к і л ь к а с ь років. Я цій погрозі не надав ніякого значення, бо не в Маниловій компетенції приймати й виключати когось з українського суспільства.

Але тепер довідуюся про виключення мене з "Волосожару".

Я думаю, що й тут сталося непорозуміння. Наскільки мені відомо, ніякого об'єднання письменників "Волосожар" не існує. Можливо, були якісь плани щось створити, але я знаю одне, що мене до того об'єднання ніхто не прийняв.

Коли мене до нього запрошували, то я ввесь час домагався пояснити мені, що це за об'єднання і для чого воно. Так мені І.Манило нічого доладу й не відповів на моє домагання. Так що я навіть до сьогодні не знаю, яка мета цього об'єднання, якщо воно існує.

Я не вважаю для себе ніяким ударом, якщо мене справді виключено з тієї організації, до якої я не належав.

Від того, чи мене прийнято, чи виключено, мої речі не стануть ані гірші, ані кращі. А це головне. Вас.Онуфрієнко."

- - - - -
"КОМУ ЦЕ ПОТРІБНО?"

"Біблос", журнал бібліографії, критики і рецензій, ч.9, 1957 вмістив "рецензію" на журнал "Українське Громадське Слово", ч.718, 1957, на вміщену статтю Вас.Онуфрієнка. В замітці "Чи це 'демократія' чи зла воля?" якийсь П.К. репетує: "...статті, які своїм змістом та тенденцією є наскрізь фальшиві та шкідливі як для українського суспільства так і для самого видавця".

Чи так воно справді є? Українське суспільство на еміграції складається з найрізноматніших класових прошарків, освіти і політичних та релігійних переконань, а також і без релігійних переконань. Кожен з цих прошарків по своєму оприймає писання Вас.Онуфрієнка, або редакції "УГС"; видавець "УГС" не оставив і не оставить собі за ціль збогачуватися або мати з видань собі екзистенцію і для цього фізично працює, тому й про матеріальну шкоду видавництва не турбується а читачі "УГС" не виховані на якихось канонах, догмах чи декалогах, але високо культурні і критично думачі; а щодо "фальшивості" то докажіть найперше фальшивість згаданих статей чи їх тез річево, щоб самі не опинилися у фальшивому становищі.

Так само неправдою є, що назва "піп" є згіршливою назвою. На Україні селянство служителів ритуальних культів завжди називало: православних - попами, католицьких - ксьондзами а жидівських - рабинами. Слово "священник" є чуже - московське, перенесене на святоюрський майдан у Львові, а звідси вже на Наддністрянщину, хоч селянство вживало слова "піп". На Закарпатті на уніятів казали-піп, а на православних - священник.

А далі "рецензент" займається звичайним доносом, от мовляв: "... автор Вас. Онуфрієнко, ... нагадує читачеві "мудрування" якогось большевицько-московського безбожника, що якимось чином використовує американську демократію і папір", щоб полемізувати "про Св.Троїцю і інші церковні догми"...

Коли вірити "мудруванню" автора В.П., то виходило б, що 38% населення ЗДА, яке не зареєстровано ні до жодної ритуалістичної групи, мали б бути обвинувачені як "большевицько-московські безбожники" і поставлені під виконавчу практику "Святої Інквізиції". Може по думці християнських моралістів було б це добре і морально, але з погляду загально людської моралі було б це н е м о р а л ь н о.

Але ми живемо в справжній демократичній державі, де свобода слова, переконання, друку і т.д. є вільною і не взята на "узечку" християнськими моралістами і ритуалістами.

Отож запитуємо вашим запитом Вас "Кому це потрібно?" та радимо дискутувати на порушені теми пристойно і культурно. Ред."УГС".

- - - - -

Примас Іспанії оголосив нові правила для ксьондзів. На основі цих правил 30.000 ксьондзів забороняється їздити на мотоциклах для власної потреби, ходити: на футбольні гри, до кіна, на боротьбу биків, до театрів і курити публічно тощо. Ксьондз завжди повинен ходити у своїй ксьондзачій уніформі - рясі. В такий спосіб Іспанські Єпископи хотять піднести авторитет католицьких ксьондзів. Чи допоможе?

С.Дулібич.

Н Е М А Є Д Е Б О Г У П О М О Л И Т И С Я .

Продовження.

Католицька церква.

Коли в православній церкві не давали колись і тепер не дають помолитись, то піду до римо-католицької.

Микола був дуже задоволений з мого наміру. Нічого про це не казав, але запевняв, що в католицькій церкві людина дійсно думками з богом може поєднатись. Ніхто й нічого не заважає й не перешкоджає. Приходить людина до церкви, сяде на лавці, ксьондз тихесенько відправляє, людина з молитовника сама молиться, а пальці на ружанці самі по собі контролю тріпають, щоб людина, бува, недомолилась чи не перемолилась. Коли треба встати чи клякнути з вітара дзвінками повідомлять. Прилукатись треба тільки, як подзвонять, щоб не помолитись, щоб часом не сісти, як треба навколупки стати.

Але це побачити можна з того, що люди роблять. Одже, ваших думок до бога ніщо не відірви в католицьких костелі.

Іду я до найбагатшого костела, що славиться шистецькою декорацією, артистично виконаними фігурами святих і алегорично розставленими вздовж стін в костелі. Ввійшов і одразу знімаю: я був одиницею пролетарем між розкішно вдягнутою, причесаною, дешевенько розмальованими мішанами, що пахли дешевенькими парфумами. На мене зкоса поглядали, а дехто й відступився. Винувато похилив я голову, чемненько пропхався в кут за двері, щоб не завважати багатин, став на другій ступенці сходів, що до органу на хорах вели, й почав молитись.

Не пригадую до якої молитви я домолився й зупинився. Надімною тихесенько, ніби для себе від нічого робити, хтось пригравав Бахове "Санктус". Ксьондз тихо відправляв службу божу. Думками я не тут, а в Варшаві. З великим трудом тоді роздобув квитка до катедрі, щоб побачити й послухати, як відправлятиме апостольський нунцій кардинал Пачеллі /теперішній папа/. То було підчас "Папифікації Палітини"... Цілу Бахову літургію співав оперовий хор з оркестром.

Поміж лавками, ніби ловлячи метеликів у саду між розцвітлими квітками, вправні панночки-летівки карнавалки на недовгих держачках, збирали лепту. Високо над вітарем у сидячій позі статуя святого патрона церкви, що ніби придивляється з гори до руку. Над позолоченою огорою, якою відгороджено вітара, по одному боці статуя ап. Петра з ключами та Павла з мечем, що на нього спирався обома руками, вткнувши в землю. Напроти них якась свята з розпущеним волоссям по пояс навколупки стояла й побожно дивилась на вітар. У правій руці тримала звиток папірусу з якимись надписами, що розгорнувшись й закривав її від поясниці до землі.

Одна зборища пожертв пройшла швидко, карнавалки не простягнула, окрикнула зневажливо намальованими устами, мовляв од цього нічого ждати. Але друга зупинилась, карнавалку простягнула, а зрозумівши, що я нічого не даю, труснула так, що малесенький дзвіночок задзеленькав, незадоволено щось буркнула під носом, кинула головою на вітар і погрозила /так мені привиділось/ мені: -уважай, бо "А там на апостольським престолі... он там сидить..." Дивись! Петро зараз двері відімкне й упустисть у рай оту "рабиню божу", що заробила й свитку бульу купити, якою розгрішені ці гріхи "Во ім'я Господа Христа за нас розп'ятого на дереві". І будь певний, що Павло з мечем у руках не впустисть у рай таких як ти, що не зароблять і не мають за що розгрішення собі купити.

Кінець службі божій. Люди стовпились у дверях. Якась дитина болоче зойкнула й голосно плаче. Декілька монахів чи прислужників з поспіхом убирають престол до чергової служби. Хмарка надбігла й затемнила фігуру святого з списом у руках. Привиділось мені, що ангелики пишуть, як ота надоптана дитина: "Тату, тату, ми не винні, мама винна, що ми католики"... Ніби святий рухає головою, списом грозить і на вітар показує: -"ви невинні, невинна ваша мати! Винні оті"...ксьондзи, що прийшли й іменем Христа запалили наш тихий рай..." і ось збираються "...окаженим язиком Те Деум! Алле-луя! співати..."

Мороз поза плечима у мене... Це ж трагедія Гонти! Моя трагедія, трагедія українського народу!...

З костела я просто до Миколи, щоб подарунок йому звернути: молитовника й чотки. Повірте, кажу йому здивованому: й з аршином чи метром у руках, я не можу молитись у католицьким костелі. Не молитви, а "К О Б З А Р Ї" у моїй голові, у моєму серці, у цілій моїй істоті."

Протестантська церква.

Протестанти відгадали мої наміри богу помолитись і запрошують до своєї церкви. Почав учащати. Подарували мені співаника-молитовника, біблію та крісло призначили, щоб годину в церкві на ногах не отояти.

Почало подобатись мені молитися з протестантами. Заходячи до церкви, не треба хрестись, поклонів бити, свічок купувати, не треба свяченої води шукати, щоб чолото помити перед входом і перед виходом, як це робиться в костелах. Не треба поспішати, штовхатись, перепрощувати, ніхто вам і ви нікому на нагнітки не наступите, ви позбавлені усіх отих передмолитовних процедур. Ідете на своє місце, якого ніхто не заїмає.

Перед молитвою на таблиці вже виписані яку євангелію читатимуть, які молитви співатимуть загалом, а які співатиме хор. Пару пісень проспівасмо й проповідь. І діакона призначили для мене, щоб підготовляв для приєднання.

Одного вечера Микола був присутнім при такому підготовленню. Приятель мій не павстримався й каже до діакона: він уже охрещений, а ви вимагаєте другого охрещення. Це ж протиречить євангельському навчанню - ісповідую єдине хрещення... Це ж буде перохрещення, сміх. Диякон мовчки забрався з хати й надобраніч не сказав.

Я вже перехрещений. Мене, кажу, переохрестили воляйки в Познані де я був на військових роботах в таборі інтернованих. Мешкали ми разом з вояками й підлягали одній дисципліні. Мусіли ходити щонеділі до церкви чи до костела. Земляки заохотили мене поцікавитись протестантською церквою, куди вони двічі на тиждень вчашали. Пішов. Як повернулись із зібрання вони почали мені розхвалювати їхню віру та кликали приставати до їх. Нізачо в світі я не перехрещуюсь до такої віри, відповів до всіх. Ви дивіться. Старша сестра - жалібниця з гарнізонного шпиталю стає навколешки й молиться. Дякує богу, що він змилюсердився над стражданнями польського народу під російсько-австрійсько-німецькою займанщиною й нагородив його обтягою, кучою Вечю Посполітою. Вона просить бога, щоб він привернув до Польські старі "історичні" границі за часів крулевства, с.т. "од моря до моря". І ви разом з нею молитесь про це. З поміж українців хіба що йолопи /та запроданці, ренегати.Ред./ про таке можуть бога просити. Але я вірую, що бог таких дурних молитов не послухає. Віруючі напались на мене за таку єресь. А оден із них так мене переконував кулаком по зубах, як колись св.о.Миколай переконував на вселенському соборі Арія. Отцеві св.Миколаєві за таке переконування нічого, окрім похвали, не сталося. Нічого не сталося й нашому віруючому з Ковельщини. Але мене, як самостійника, одразу посадили до шоти й на другий день відвезли до Малиша в табор.

-Так що з протестантами нам не по дорозі, зауважує Микола. Вони й Матері Божої не почитають, як ми почитаємо.Ми ж стільки матерок божих знаємо: і Печерську, і Почаївську, і Гвнівську і скільки по світі є матерок божих...

-Не матерьок, а чудотворних, нерукотворених образів, поправляю Миколу. Немирович-Данченко в книжці "Жінщина" й таке описує. Деся там у Мексико була, а може й тепер є, стара церква. До цієї церкви щоранку веселі дівчата заносять проценти з їхніх нічних заробітків для... матері божої...

-Тільки українці не мають божої матери. Була одна й ту поляки забрали та "Ігульовою Польські" зробили. Це "Івтка Боська Ченстоховська". Тож образ українських князів з Бельзу, яких погромив Опольський й заграбував нашу святиню.

Українці також мають свою святість.Це покрови.

-Браво, гратулюю, перебив мене Микола, з вас таки справжній запорожець, коли й до віри не пристаєте, що Покрови не шанують.

Миколо, але ж і католики Покрови не признають. Пощо день втратити на пошанування свята якогось там поневоленого народу.

С п і р и т и с т и.

Для розваги добре розмовляти з Миколою. Він радить молитися. Молитва, твердить, допомагає. А злидні ще гірше натискають на мене. Порятунку шукати треба. Колись казали у нас, як притисне біда, то біжи до жида. Але тут жида допомагають тільки свої і бідного жида не знайдете.

Хтось із знайомих порадив удатись до спіритистів. Дав адресу медіума з рекомендацією, що я заслуговую на поміч. Запевняв мене, що медіума треба всього на всього попросити, разом з ним поколитись, він зробить "паси" /поблагословить/, порадить що та як треба робити й людина одразу пічне багатіти.

Як від такої віри відштовхнутись? Хутенько поїхав. Як знайомий казав, усе геть чисто відбулося. Медіум у трансі розказав мені в чому лихо має кристись, розказав про минуле, віщував майбутнє. Як "розконцентрувався", то почав розпитувати мене як почував я себе під час концентрації. Дуже здивувався, що індивідуальний сеанс на мене не зробив ніякого впливу. Тільки блохи мене сильно кусали, що їх набрався в трамваї. Блохи тепер у місті ніби пошесть якась, скрізь їх аж кишить, полонив медіумові.

Ми говорили по португальськи й не знаю яким чином зірвалось мені з язика слово блоха, замість пуга.

-Ви руский? питається мене медіум.

-Ні, українець, відповідаю. Трохи поговорили, розказав йому звідки я, скільки часу тут проживаю, коли та яким чином сюди приїхав і т.д.

Все, що медіум у трансі мені наказав зробити, я зробив і у точно призначену годину прибув на другу молитву. Він призначив аж дев'ять молитов-сеансів. Іна порозі зустрічає й каже:

-Ви українець, а мій "протектор" є дух одного великого рускаво. Вам не допоможе!

-А не пошкодить? запитався.

-За духа я не відповідаю. Я його "апарат" і виконую те, що мені накаже.

Доти ми поговорили, навколо мене стільки людей набиравлося. Шось говорять, перешептуються, божкають. Якась старенька бабуся подає мені шклянку з водою, образом хрестить. Впив я води й питаюся, що сталося. Мішаччи італійську мову з португальською бабуся каже: - ти був у руского спірита з Врангеля, приперся до стіни й почав сміятись, як несамовитий. Ми прийшли тебе рятувати.

Подякував бабуні я за воду й за турботи.

-Не мені дякуй, дякуй Матері Божій Аларесіда /покровителька Бразилії/. Йди з Богом, нехай Пречиста Діва Марія тебе провадить, а до спіритистів більше не ходи, відповіла бабуся на моє добраніч.

-Років уже з дванадцять ігнає, як я був у медіума, з духом великаво рускаво. Як згадаю про нього, то за кожним разом аж качаюся з реготу, а серце з болю рветься. Не тільки дух великаво рускаво, а й дух московської шантрапи врангелівця для українців є нечиста сила.

Алі буде.

Н О В І В И Д А Н Н Я.

Василь Чапленко - ЗОЛІК ТА ІНШІ ОПОВІДАННЯ. Видання "Перемога" 1957. Бронкс-Буенос-Айрес. Сторінок 165. Розмір 14 x 20 см. ЗМІСТ: Хлоп'ячі дні. Перший біль. Зойк. Золото. М'ясозаготівля. Стара вчителька. "Тельманів" батько. Зустріч. Кавказький бранець. Повсталлий раб. Солодкий гріх. Морока з кістяком. Клопіт з кістяком. Найнявся - продався. Побачення в парку. Чобітки. Бибикові штани. Як Бибик розбагатів в Америці. Мавка. Любов. Горде кохання.